

VREEMDELINGEN EN BIJWONERS

DS A. ROMEIN

Wie de geschiedenis nagaat zal spoedig ontdekken, dat Nederland op veel momenten van zijn verleden onverwachts grotere of kleinere groepen vreemdelingen heeft zien komen binnen zijn grenzen.

Maar er is geen tijd geweest sinds de dagen van de grote Europese volksverhuizingen, waarin zoveel mensen uit andere landen, 'vreemdelingen', zich vestigden in ons land als de laatste decennia. Thans (1985) beloopt hun aantal plm. 650.000 mensen, dat is plm. 5% van de bevolking.¹

Tussen ons, geboren Nederlanders, wonen zij in: mensen afkomstig uit Suriname, de Molukken, China, Spanje, Turkije, Marokko, Sri Lanka, en andere landen. Dat maakte onze samenleving hier in vrij korte tijd tot een 'pluriforme samenleving', een maatschappij gekenmerkt door etnische en culturele veelvormigheid.

Van ons uit gezien zijn zij vreemdelingen en bijwoners. Dat zijn zeer bijbelse termen. Van de uittocht uit Egypte af voegden zich ook onder het volk Israël vreemdelingen. Mensen die onder het volk leefden, en bijwoners, vermoedelijk het best te zien als gastarbeiders.

Voor die mensen zijn wij op onze beurt vreemdelingen.

'Vijand'

Nu is het met dat woord 'vreemd' en 'vreemdeling' vreemd gesteld! Het woord heeft in verscheidene talen de neiging iets vijandigs aan te duiden. Je ziet dat o.a. in het Latijn. Daar hebben we het woord 'hostis'. Dat betekent oorspronkelijk: gast of vreemdeling. Gaandeweg kreeg het de betekenis van 'vijand', zelfs 'staatsvijand'.

Deze verschuiving is typerend. Wie wij vreemd vinden, geven wij snel een vijandsbeeld. Die vreemde onder ons, dat is: de ander. Als die ander prijs stelde op de handhaving van zijn of haar eigen identiteit, dan werd dat al gauw beschouwd als groepsvorming, afzijdig- houden, niet- bij- jou- horen.

Het bij elkaar wonen van die anderen leidde vaak tot aparte wijkvorming, negatiever: tot gettovorming en diep, zeer diep in het leven nog racistische sporen. De ander is de vreemde, de vreemde is niet alleen de ander maar ook anders.

Het in wezen hoogmoedig uitgaan van eigen positie, eigen stand, eigen visie, eigen waarde, eigen gelijk (en wie heeft die neiging niet?) maakt de Apartheid tot een internationaal verschijnsel, een kwaad, een gevaar voor elke samenleving. En dat letterlijk en per definitie: het tast de samenleving aan, verscheurt de saamhorigheid. Soms brandt het ineens weer op, laait hoog het lang verborgen vuur, wordt een synagoge beklad, ontaardt de haat zich op een voetbaltribune, wordt een jonge buitenlander gemolesteerd midden op straat.

Want de ander is de vreemdeling, is de vijand.

Vreemdeling en bijwoner

In de bijbel lezen we over het Pinkstergebeuren, dat de geest de eenheid van het mensengeslacht verkondigt. 'Uit één bloed heeft Hij de mensen allen geschapen', zegt Paulus, tot de

Atheners. De Geest leidt mensen tot geloof uit alle rassen, talen, klassen, volken, kleuren, seksen, leeftijden.

In enkele teksten uit Exodus en Leviticus (zie kaders) lezen we over de vreemdeling en de bijwoner in Israël, die mochten delen in de gaven die God land en volk gaf. Israël mocht de vreemdelingen niet verdrukken of benauwen, maar ruimte geven, zorg verlenen. Als motief wordt genoemd: ‘want jullie zijn zelf ook vreemdeling geweest in Egypte’. Je hebt aan den lijve ondervonden wat het is ‘een ander’ te zijn, ergens vreemd te zijn, minderheid te zijn, geknecht en gesmaad te zijn

Maar de Bijbel noemt nog een dieper motief en heeft ook voor ons grote betekenis. God zegt tegen zijn kinderen: Jullie bent zelf vreemdeling en bijwoner MIJ.

Wat? Beschouwt God zijn volk als vreemden? Niet-geaccepteerden? Geenszins! Als een bewogen God vol zorg en liefde aanvaardt en helpt Hij de vreemdeling, die inderdaad letterlijk bij-woner is, wonend bij God. Zo woont en leeft Israël bij God. Onder zijn zorg, zijn trouw, zijn liefde. Dat zijn de woorden die God in daden omzet: zorg, trouw, liefde. Zo behoort je dan ook, als je discipel van God wil zijn, met vreemdelingen om te gaan: zorg, trouw, liefde. Dat is de roeping van het volk van God. Ook van de nieuwtestamentische gemeente van Christus.

Exodus 22:21-27

21 Een vreemdeling zult gij niet onderdrukken, noch hem benauwen, want gij zijt vreemdelingen geweest in het land Egypte. 22 Geen enkele weduwe of wees zult gij verdrukken. 23 Indien gij dezen toch verdrukt, voorzeker zal Ik, indien zij luid tot Mij roepen hun geroep horen, 24 en mijn toorn zal ontbranden en Ik zal u met het zwaard doden, zodat uw vrouwen weduwen worden en uw kinderen wezen.

25 Indien gij aan mijn volk, aan de arme bij u, geld leent, zult gij u niet als een schuldeiser jegens hem gedragen: gij zult hem geen rente opleggen.

26 Indien gij het opperkleed van uw naaste tot pand neemt, zult gij het hem voor zonsopgang teruggeven, 27 want dat is zijn enige bedekking, dat is de bekleding voor zijn huid — waarin zal hij zich te ruste leggen? Wanneer hij tot Mij om hulp zal roepen, zal Ik horen, want Ik ben genadig. (vgl ook 23:9)

Levende roepingen

IN de bijbel wordt de vreemdeling heel vaak samen genoemd met de wees en de weduwe. Dat waren de zwakken van de samenleving. Die hadden het geen van drieën zo breed. Zij leefden als levende roepingen tussen het volk. Roepingen in mensengedaante: met of zonder woorden de mensen oproepend tot gerechtigheid en barmhartigheid.

Zo leven ook vandaag ‘vreemdelingen in onze poorten’: levende roepingen aan ons: betoon ons gerechtigheid en wees barmhartig. Naasten. Bij- ons-woners. Die met ons bij de Here God horen. Bij Hem wiens beeld wij moeten vertonen.

Weduwen, wezen en vreemdelingen: ons een zorg! ‘Het zal mij een zorg wezen’, zeggen velen en ze weten niet wat ze zeggen, tenzij het letterlijk een belofte wordt: Ja! Ze zijn mij een zorg! Weduwen, wezen, vreemdelingen — ons tot roeping, als appèl gegeven. Beschouw ze maar als een gave!

Een gave van God om er mens en christen van te worden.

Weduwen, wezen, vreemdelingen — vanouds de zorgvragers voor het diakonaat. Ons is de vraag gesteld, in een reformatorische krant nog wel, of wij met ons thema niet aan diakonale grensoverschrijding doen. Natuurlijk niet, dit is het primaire diakonaat: de zorg voor de

vreemdeling.

Ik waarschuw wel voor christelijk activisme zonder meer. Zonder de Heilige Geest maken we niets klaar. In ons hart niet, in onze daden niet. Dat moet ons ootmoedig uitgangspunt zijn. Maar in Zijn licht zijn er meer uitgangspunten voor de omgang met de ‘anderen, die zo anders zijn’, namelijk deze:

- de fundamentele eenheid van het mensen- geslacht;
- Gods zorg voor al wat geschapen is;
- Zijn gerechtigheid;
- onze roeping een licht voor de wereld te zijn.

De wereld bij onze voordeur

Wat hebben wij geen talloze gaven, voorrechten gekregen als Nederlandse samenleving en Nederlandse kerken. God roept: deel van mijn gaven wereldwijd. Maar bedenk vandaag: de wereld ligt bij jouw voordeur en bij jouw achterdeur.

De vreemdelingen in de wereld wonen niet alleen in Bangladesj, Ethiopië of India, daar ook, maar tevens ‘ten naaste bij’ en die zijn onze dichtstbijzijnde naasten geworden:

- die Marokkaanse jongeman in jouw straat die ook nog werkloos is geworden;
- die Turkse vrouw aan de overkant, die vorige week haar man verloor en hoe moet die nou verder?
- de man uit Chili, vluchteling in den vreemde, uitgeweken voor dictatuur en onvrijheid;
- dat kansarme Surinaamse meisje, dat nergens aan de bak komt alleen omdat zij ‘anders’ is.

Leviticus 19:33-35

33 En wanneer een vreemdeling bij u in uw land vertoeft, zult gij hem niet onderdrukken. 34 Als een onder u geboren Israëliet zal u de vreemdeling gelden, die bij u vertoeft; gij zult hem liefhebben als uzelf,. want gij zijt vreemdeling geweest in het land Egypte: Ik ben de HERE, uw God. 35 Gij zult geen onrecht doen bij het recht- spreken, bij lengtemaat, gewicht of inhoudsmaat.

Gij zult de vreemdeling niet benauwen noch verdrukken.

Toch horen zij in ons rijke land vaak tot de financieel zwaksten, de kansarmen, slachtoffers van de economische recessie, waarover onze vorige conferentie ging. Een duidelijke verbinding! Diakenen hebben zich voor hen in te zetten! Hoe?

Daarover gaat o.a. deze conferentie. Eerst zal deze conferentie een ‘blikopener’ zijn: een bijeenkomst waarin onze blik geopend wordt voor de aard, de plek en de nood van die anderen. Doen we alles wat we kunnen om echt te delen? Echt?

Dit staat vast: wij zouden nergens zijn als wij niet zelf als vreemdeling en bijwoner door God werden aangenomen. We zeggen toch zo vroom van genade te leven? En dan zelf genadeloos zijn? Dat kan toch niet? Er wordt naar ons gekeken. Aan onze houding, niet aan onze woorden, maar aan onze daden, wordt ons geloof getaxeed en aan ons geloof de Christus! Medechristenen hier: laten wij Christus niet verdonkeremanen, maar Zijn Woord volgen en zijn beeld vertonen. Die taal zal verstaan worden, als echt ervaren worden door vriend en vreemde: die mensen leven naar wat ze geloven!

DIAKONIA, 52^e jaargang 1985, 160-163

1

Nu (2019) is ruim 22% van ons volk van buitenlandse afkomst
